

A BAKONY HEGYSÉGBEN FOLYÓ LEVÉLBOGÁR-KUTATÁS ÚJABB HAT ÉVE – 1981–1986 (COLEOPTERA : CHRYSOMELIDAE)

ROZNER ISTVÁN
Budapest

ABSTRACT: *Newer six years in the research of the Chrysomelidae-fauna at the Bakony Mountains (1981–1986) – 39 Chrysomelid-species came up between 1981–1986 years, which were not known from the Bakony Mts. Now the Chrysomelidae-fauna of the mountain counts 383 species.*

A nyolcadik Bakony-kutató Ankéton, 1980-ban számoltam be először a Bakony hegység levélbogár-kutatásának akkori helyzetéről. Bevezetőül megemlítenék néhány adatot, hogy legyen mihez viszonyítani a jelenleg még korántsem lezárt kutatómunkát a levélbogarak családjában.

1980-ban a kiindulási alap dr. Tóth László: „A Bakonyhegység levélbogár-faunájának alapvetése” c. tanulmánya volt, melyben a szerző az 1968-ig, a budapesti Természettudományi Múzeumban található, valamint a Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjteményét képező és a szerző által határozott levélbogarak adatait közölte. A tanulmányban 337 fajt, 15 alfajt és 159 változatot mutatott ki. Ez a magyar levélbogár-fauna kb. 50%-át jelentette.

„A Bakony természeti képe” program keretében 1968–1979 között gyűjtött, valamint több ismert magángyűjtemény anyagának feldolgozása alapján (ami akkor kb. 5000 bogár meghatározását jelentette) 142 fajt sikerült kimutatnom a hegységből, ebből 7 faj a Bakonyra nézve újnak bizonyult.

A feldolgozással együtt elkezdtem a Bakonyi Természettudományi Múzeum levélbogár-gyűjteményének felállítását, ami 1982-re fejeződött be oly módon, hogy azt a következő években bővíteni is lehessen.

Az elmúlt hat évben óriási levélbogár anyagot gyűjtöttünk és megkezdtük a gyűjtött anyag alcsaladonkénti publikálását. Ebben nagy segítségemre volt Podlussány Attila, aki saját gyűjteményének adatait volt szíves rendelkezésemre bocsátani, ezt ezúton is megköszönöm neki.

A rendszerezésben kissé eltértem KASZAB (1962) faunafüzetében közölt rendszertől, melyet dr. Tóth László is átvett a bakonyi levélbogár alapvetéshez. Én FREUNDE–HARDE–LOHSE (1976) monográfiájának rendszerét követtem és ennek alapján kezdtem az alcsaladok adatainak közlését is.

Taxon	Kárpát-medence (Kaszab, 1962)	Bakony hegység (Tóth, 1968-ig)	Bakony hegység 1968–1986	Bakonyra nézve új 1968–1986	Bakonyból ismert levélbogár, 1986
Donaciinae	29	20	15	1	21
Orsodacinae	5	4	3	–	4
Criocerinae	14	11	12	1	12
Clytrinae	29	20	19	1	21
Cryptoccephalinae	84	44	42	3	47
Lamprosominae	1	1	–	–	1
Eumolpinae	5	5	3	–	5
Chrysomelinae	118	57	52	6	63
Galerucinae	39	25	18	1	26
Halticinae	231	126	134	32	158
Hispinae	1	1	1	–	1
Cassidinae	30	23	17	1	24
Összesen	586	337	316	46	383

1983-ban jelent meg a *Folia Bakonyiensis*ben az első három levélbogár alcsalád – Orsodacinae, Donaciinae, Criocerinae – adatai. 1986-ban készült el a Clytrinae és Cryptocephalinae alcsaládok kézirata. Összegyűlték már a Lamprosominae, Eumolpinae, Chrysomelinae és Galerucinae alcsaládokra vonatkozó adatok is.

Most tekintsük át a következő táblázatot, mely jól reprezentálja a bakonyi levélbogár kutatás jelenlegi helyzetét, összehasonlítva a bakonyi fajokat a Kárpát-medencében található fajokkal. Egyszerűség kedvéért a faj alatti taxonokkal nem foglalkozom.

A táblázatból láthatjuk, hogy a Kárpát-medencében élő 586 levélbogárfaj közül 1968-ig 383 került elő a Bakony hegységből. 1968–1986 között 46 olyan fajt gyűjtöttek „A Bakony természeti képe” program keretében, melyet addig a hegységből nem ismertek. A további kutatás során bizonyára meg fogja haladni a 400-at a Bakonyból előkerült levélbogár-fajok száma.

Azt is láthatjuk a táblázatból, hogy 21 faj híján, csaknem valamennyi 1968-ig a hegységből ismert fajt begyűjtöttünk, több faj előfordulását megerősítettük. Néhány faj előfordulása még további bizonyításra szorul.

A táblázatból az is kitűnik, hogy a legtöbb Bakonyra nézve új fajt a Halticinae alcsalád szolgáltatta. Ez egyrészt azért volt, mert az egyik legnépesebb nem, a Longitarsus fajait, Tóth László a levélbogár alapvetésében csak a budapesti Természettudományi Múzeum gyűjteményében levő bakonyi példányok alapján tárgyalta, másrészt a Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjteményében akkor még nem állhatott rendelkezésére a jelenlegi nagymennyiségű apró fűbolha. Így adódott, hogy az utóbbi évek rendszeres gyűjtései sok új bakonyi fajt eredményeztek és várhatóan még fognak is.

A 46 Bakonyra nézve új faj közül 7-et 1980-ban ismertettem a Nyolcadik Bakony-kutató Ankéton. Most az elmúlt 6 évben előkerült fajok közül az érdekesebbekkel foglalkozom röviden.

III. Alcsalád: Criocerinae

1. *Lema tristis* HERBST – Euroszibériai elterjedésű faj. Nálunk a ritkább fajok közé tartozik. Száraz, füves helyeken él, tápnövénye a kakaslábfű (*Echinochloa crus-galli*), az olasz muhar (*Setaria italica*) és különböző cickafark (*Achillea*)-fajok. A Bakonyból két helyről, Bakonybélről és Cserszegtomajról került elő.

V. Alcsalád: Cryptocephalinae

2. *Cryptocephalus gridellii* BURLINI – Adriatomediterrán elterjedésű faj. Magyarországról három helyről volt ismert (Pécs, Kalocsa, Jászó). 1975-ben és 1978-ban Podlussány Attila gyűjtötte a Balatonfelvidéken Balatonudvarin és Barnagon. Tápnövényét nem ismerjük.

3. *Cryptocephalus marginatus* FABR. – Dél- és Közép-európai faj. A hegyvidéket kedveli, főleg nyíren található. 1979-ben Fenyőfőn gyűjtötték *Betula pendula*-ról ezt az elég ritka állatot.

VIII. Alcsalád: Chrysomelinae

4. *Timarcha rugulosa* H-SCHÄFF. – Kárpáti faj, Magyarország déli részén Somogyban, Baranyában és a Dél-Tiszántúlon található. Bakonyi előfordulása (Veszprém, 1977, Bali József) új elterjedési adat.

5. *Hydrothassa flavocincta* BRILL. – Balkáni faj, a Dunántúl több pontjáról ismert, de ritka. A Bakonyból 1978-ban Puláról került elő Podlussány Attila gyűjtése során.

6. *Phaedon laevigatus* (DUFT.) – Európai hegyvidéki faj, faunaterületünkön elterjedt és gyakori. Bakonyi előfordulása várható volt, mégis csak 1981-ben gyűjtöttem Kisgyónbányán. Tápnövénye a piros kenderkefű (*Galeopsis ladanum* L.) és a pelyhes kenderkefű (*Galeopsis pubescens* BESS.).

IX. Alcsalád: Galerucinae

7. *Luperus pinicola* DUFT. – Feketebarna erdeifenyő levelész. Közép- és Észak-európai faj. Magyarországon elterjedt, de nem gyakori. 1983 és 1984-ben gyűjtötte Podlussány Attila Veszprém-ben.

X. Alcsalád: Halticinae

8. *Phyllotreta christinae* HEIKERT – Közép-európai hegyvidéki faj. Nálunk a Dunántúl néhány pontjáról és az Északi-középhegységből volt ismeretes. Új, bakonyi előfordulása Révfülöp és Kisgyónbánya. Ez utóbbi helyen rőzsekötegből történő futtatásból került elő.

9. *Phyllotreta tetrastigma* (COM.) – Euroszibériai faj. Magyarországon csak a Bükk hegységből és a Zempléni-hegyvidékről ismerték. A Kárpátokban a gyakoribb fajok közé tartozik. A Bakonyból eddig 8 lelőhelyről került elő, elég gyakori fajnak látszik. Tápnövényei a kakukktorma (*Cardamine*)-fajok.

10. *Phyllotreta exclamationis* (THUNB.) – Palearktikus faj. Magyarországon elterjedt, de nem gyakori. Vizenyős helyeken él. Tápnövényei, mint az előző fajnál is, a kakukktorma fajok. A Bakony hegységben Porváról, Fenyőfőről és a Szömörke-völgyből került elő. Érdekes, hogy két lelőhelyen téli talajrostalásból gyűjtötték.

11. *Phyllotreta balcanica* HEIKERT. – Pontomediterrán faj. Magyarországon eddig 5 lelőhelye volt ismert. 1976-ban Balatonalmádiban gyűjtötték. Tápnövénye ismeretlen.

A *Phyllotreta* fajok közül megemlítem még a *Phyllotreta vittata* FABR. ismételt előkerülését. Ezt az állatot 1897-ben gyűjtötte Pápán Wachsmann. „A Bakony természeti képe” program keretében végzett gyűjtések során a Balaton-felvidékről (Pécsely) és a Keszthelyi-hegységből (Rezi) fogták, megerősítve a 90 éves bakonyi előfordulási adatot.

12. *Aphthya violacea* (KOCH) – Előfordul Európában és a Kaukázusban. Magyarországon elterjedt és gyakori faj. A Bakonyban eddig Sümegprága és Balatonfüred a két ismert lelőhelye. Tápnövényei a kutyatej-félék (*Euphorbia*), főleg a mocsári kutyatej (*Euphorbia palustris* L.).

13. *Longitarsus ferrugineus* FOU DR. – Közép- és Dél-európai faj. KASZAB (1962) a Dunántúl több pontjáról említi ritka fajként. A legutóbbi években a Balaton-felvidékről 4 lelőhelyről és az É-Bakonyból (Huszárokölöpuszta) került elő. Tápnövényei a menta-fajok és a sarlós gamandor (*Teucrium chamaedris* L.).

14. *Longitarsus jacobaeae* (WATERH.) – Nyugat-palearktikus faj. Magyarországon szórványosan fordul elő tápnövényén, a jakabnapj aggófűn (*Senecio jacobaeae* L.). Bakonyi lelőhelyei: Bakonyszűcs, Fenyőfő, Balatonudvari és Fenékpuszt. Az utóbbi lelőhely kivételével, valamennyi helyről kabócagyűjtés „melléktermékeként” került elő Orosz András jóvoltából.

15. *Longitarsus nervosus* (WOLL.) ssp. *cerinthes* (SCHRANK) – A törzsalak Ny-mediterrán elterjedésű. Ez az alfaj a Duna-medencében és Lengyelországban honos. Magyarországon csak Mosonmagyaróvárról és Siófokról ismerték. Egyetlen bakonyi példányát Veszprémben fogta Podlussány Attila 1983-ban. Tápnövénye a szeptilapu (*Cerinth minor* L.).

16. *Longitarsus membranaceus* (FOU DR.) – Közép- és Dél-európai faj. Magyarországon szórványosan fordul elő, főleg a Dunántúlon. Az 1970-es évektől kezdve a Bakony hegységből sok lelőhelyről előkerült, főleg a Balaton-felvidékről. Tápnövényei a gamandor-félék, főleg a fenyér-gamandor (*Teucrium scorodonia* L.).

17. *Longitarsus gracilis* KUTSCH. – Circumediterrán elterjedésű ritka faj. Kaszab Z. Magyarországon három helyről említi. Ezért igen értékes a bakonyi két lelőhelyadata, Rezi és Tihany, ahol fénycsapdával fogták 1978-ban és 1983-ban.

18. *Longitarsus longiseta* WEISE – Euroszibériai elterjedésű faj. Faunaterületünkön a Kárpátokban, az Alföld mocsaras helyein, a Pilisben és a Bükkben fordul elő, de mindenhol ritka. 1978-ban a Bakony hegységből az Agár-tetőről és a Keszthelyi-hegységből gyűjtötték. Tápnövénye ismeretlen.

19. *Longitarsus scutellaris* REY – Euroszibériai faj, Magyarországon ritka. Eddig inkább a hegyvidékekről került elő. A Bakonyból két lelőhelyről, Dudarról és Kiszépalmapusztáról gyűjtötték.

20. *Longitarsus minusculus* (FOU DR.) – Pontomediterrán faj, amely Magyarországon ritka, bár a Dunántúlon több helyen gyűjtötték. A Bakonyból két lelőhelyről került elő: a bakonybéli Som-hegyről és Tihanyból. Tápnövényei különböző ajakosok (*Sideritis*, *Stachys* stb.)

21. *Longitarsus lateripunctatus* ROSENH. ssp. *personatus* WEISE. – A törzsalak a Földközi-tenger mellékén él. A nálunk honos alfaja Dél-, Délkelet-európai elterjedésű. Néhány dunántúli és bátorligeti lelőhelyről ismerték. A Bakonyból több lelőhelyről is előkerült, talajrostalással is gyűjtötték.

22. *Longitarsus fulgens* (FOUDR.) – Pontusi faj, melyet Magyarországon csak egy lelőhelyen, a Kis-Balaton területén gyűjtöttek. 1979-ben Balinkán fogta meg Podlussány Attila, ez a második honi lelőhelye. Tápnövénye ismeretlen.

23. *Longitarsus quadriguttatus* (PONTOPP.) – Európai faj, Magyarországon szórványosan fordul elő. Egyetlen bakonyi lelőhelye 1983 óta Veszprém.

A *Longitarsus*-fajok közül megemlítem a *L. rubiginosus* FOU DR., a *L. ganglbaueri* HEIKERT, a *L. suturellus* DUFT., a *L. curtus* ALL., a *L. nasturtii* FABR., és a *L. brunneus* DUFT. fajokat. Ezek bakonyi előfordulásáról 90–100 éves adatok állnak rendelkezésünkre, zömében Wachsmann múlt századvégi, Pápa környéki adatai. Ezt a 6 fajt az utóbbi években „A Bakony természeti képe” program keretében több helyen is gyűjtötték, megerősítve ezzel a hegységbeli előfordulásukat.

24. *Batophila rubi* (PANZ.) – Európai faj, Magyarországon is elterjedt és gyakori. A Bakonyban sok helyen gyűjtötték tápnövényeiről a szeder- (*Rubus*) és szamóca- (*Fragaria*) félékről. A következő fajjal együtt előfordulása új genust is képvisel a hegység *Chrysomelida*-faunájában.

25. *Batophila fallax* WEISE – Pontusi faj, mely Magyarországon főként a sík vidékeken él, de előfordul a hegyvidéken is. Tápnövényei, mint az előző fajnak, a szeder- és szamóca-félék. A Bakonyban talajrostálás útján gyűjtötte Podlussány Attila Balinkán és az Esztergáli-völgyben 1982-ben.

26. *Dibolia foersteri* BACH – Európai elterjedésű faj, Magyarországon a hegy- és dombvidék lakója. 1983-ban került elő a Bakonyban, Veszprémben. Tápnövénye a bakfű (*Betonica officinalis* L.).

27. *Dibolia cynoglossi* (KOCH) – Európai faj, Magyarországon csak néhány lelőhelye volt ismert. A Bakonyban Dudaron és Hajmáskéren gyűjtötte Orosz András.

28. *Dibolia occultans* (KOCH) – Nyugat-palearktikus faj. Magyarországon a hegy- és dombvidéken nem ritka. A Balaton-felvidék és a Keszthelyi-hegység voltak az első bakonyi gyűjtőhelyei az utóbbi 10 évben. Tápnövénye a vízimenta (*Mentha aquatica*).

29. *Chaetocnema major* JACQ. – Euroszibériai faj, melyet Magyarországról csak 5 helyről ismertek. 1983-ban Tihanyban gyűjtöttük két alkalommal is. Tápnövénye bizonytalan, valószínűleg valamelyik pázsitfűféle.

30. *Chaetocnema procerula* (ROSENH.) – Circummediterrán faj. Magyarországi előfordulását csak az irodalom említette, közelebbi lelőhely nélkül. 1979. IV. 15-én Podlussány Attila gyűjtése Balatonszőlősen az első bakonyi, ezen túlmenően a biztos magyarországi adat.

31. *Chaetocnema arenacea* (ALL.) – Circummediterrán faj. Magyarországon a szárazabb, füves helyeken, elsősorban homokos, homokbuckás területeken nem ritka. 1976-ban Kővágóörsön gyűjtötte Ádám László az első bakonyi példányokat.

32. *Chaetocnema compressa* (LETZN.) – Európai faj, mely Magyarországon is sokfelé előfordul, de nem gyakori. A síkság és az alacsonyabb hegyvidék lakója, ligetes erdőkben, tisztásokon fűféléken él. Fenyőfőn és Bakonyszőlősen gyűjtötték több alkalommal is.

33. *Chaetocnema subcoerulea* (KUTSCH.) – Európai faj, melyet Magyarországról csak 5 helyről ismertek. A hatodik hely Pula, ahol Orosz András fogta 1978-ban. Tápnövényei a vizenyős helyeken élő szittyó (*Juncus*) fajok.

34. *Chaetocnema aerea* (LETZN.) – Palearktikus faj. Magyarországon nagyon ritka, mindössze öt helyről ismerték. 1983-ban a Balaton-felvidéken, Pécselyen fogtam. Tápnövénye ismeretlen.

35. *Lythraia salicariae* (PAYK.) – Euroszibériai. Nálunk a síkságon és a dombvidéken a vizenyős, mocsaras részeken elterjedt, gyakori faj. A Bakonyban Válluson és a Burok-völgyben gyűjtötte Podlussány Attila 1978, ill. 1980-ban. Tápnövényei a különböző lizinka (*Lysimachia*) fajok. A faj egyúttal új genust is képvisel a Bakony hegység levélbogár faunájában.

36. *Psylliodes isatidis* HEIKERT – Közép-európai faj. Magyarországon ritka, eddig csak Siófokról és Budapestről ismerték. Harmadik lelőhelyként Balatonfüred is szerepel már, 1974-ben Tóth Sándor gyűjtötte itt. Tápnövénye a festő csülleng (*Isatis tinctoria* L.). A faj előkerülése Balatonfüredről azért is érdekes, mert a tápnövényére a növényhatározó azt írja, hogy bár a Dunántúlon többfelé előfordul, a Bakonyban és a Balaton-felvidéken nem él.

37. *Psylliodes cupreata* (DUFT.) – Közép-európai faj. Magyarországon csak a Dunántúlon, három lelőhelyről volt ismert. Most újabb két lelőhelyet jegyezhetünk fel, Keszthelyt és Fenékpusztát, ahol mindkét helyen Tóth Sándor gyűjtötte az állatot 1976-ban. Tápnövényei a keresztesvirágúak.

38. *Psylliodes hyoscyami* (L.) – Palearktikus elterjedésű, Magyarországon szórványosan előforduló, ritka faj. A Bakonyban 1977-ben gyűjtötték Bakonybél, Som-hegyen. Tápnövénye a beléndek (*Hyoscyamus niger* L.).

Megemlítek még egy *Psylliodes* fajt, ez a *Psylliodes thlaspis* FOUDR., melyről Tóth László a levélbogár alapvetésben csak irodalmi adatként emlékezik meg. A faj a Bakonyban elég gyakorinak tűnik, eddig 6 lelőhelyről került elő az utóbbi években.

39. *Semicnema reitteri* WEISE – Közép-európai faj, nálunk nagyobb vizek mentén gyűjthető tápnövényéről, a nádról (*Phragmites communis* TRIN.). A Bakonyban mégis fénycsapda fogta Dudaron. Előfordulása új genust, újabb rendszerek szerint subgenust jelent a bakonyi faunában.

Végezetül megemlíteném, hogy a bakonyi levélbogár-kutatás tovább folyik. Számításom szerint a jelenleg rendelkezésemre álló anyag alapján a hegység Chrysomelida faunájának revíziója még kb. 2 évig fog eltartani, és remélem, hogy még sok érdekességgel fogunk találkozni.

1. ábra: Levélbogár-fajok elterjedése a Bakony hegységben
Fig. 1: The range of the Chrysomelid-species in the Bakony Mountains.

IRODALOM–LITERATUR

- FREUNDE–HARDE–LOHSE (1976): Die Käfer Mitteleuropas. Band 9. Cerambycidae, Chrysomelidae. p. 95–299.
- JOLSVAY–STEINMANN–SZILY (1977): A magyar állatvilág szótára (Natura) pp. 202.
- KASZAB Z. (1962): Levélbogarak – Chrysomelidae (Fauna Hungariae, IX. 16), pp. 416.
- ROZNER I. (1980): A Bakony hegység levélbogár-faunájának kutatása (Nyolcadik Bakony-kutató Ankét, Zirc), p. 7–11.
- ROZNER I. (1983): Adatok a Bakony hegység levélbogár-faunájához I. (1968–1982) (Coleoptera : Chrysomelidae) – Folia Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis 2 : 89–103.
- ROZNER I. (1986): Adatok a Bakony hegység levélbogár-faunájához II. (1968–1984) (Coleoptera : Chrysomelidae) – Fol. Mus. Hist.-nat. Bakonyiensis, 4. (megjelenés alatt)
- SOÓ–KÁRPÁTI (1968): Növényhatározó II. kötet. Magyar Flóra. Harasztok–Virágos növények. Budapest. pp. 1–846.
- TÓTH L. (1979): A Bakony hegység levélbogár-faunájának alapvetése – A Veszprém Megy. Múz. Közl. 14 : 115–118.

NEWER SIX YEARS IN THE RESEARCH OF THE CHRYSOMELIDAE-FAUNA AT THE BAKONY MOUNTAINS. (1981–1986) (COLEOPTERA : CHRYSOMELIDAE)

The author has given account of the state of the Chrysomelidae-research at the Bakony Mountains on the 8th Conference of Bakony in 1980. At that time 344 species, 15 subspecies and 159 aberrations were known from the Mountains.

The collection of the Bakony Natural History Museum, Zirc increased with many Chrysomelid – specimens in the last 6 years in consequence of the collecting, which were done within the framework of "The Nature Landscape of Bakony Mts.". The materials of the more private collections were also converted into known.

39 species have come up from Bakony Mts., which were not known from there. Now the Chrysomelidae-fauna of the mountain has 383 species.

The author introduces to the spreading and nutritive plants of the newer 39 species. The species are following: *Lema tristis* HERBST, *Cryptocephalus gridellii* BURL., *C. marginatus* F., *Timarcha rugulosa* H-SCH., *Hydrothassa flavocincta* BRILL., *Phaedon laevigatus* (DUFT.), *Luperus pinicola* DUFT., *Phyllotreta christinae* HEIK., *Ph. tetrastigma* (COM.), *Ph. exclamatoris* (THUNB.), *Ph. balcanica* HEIK., *Aphthona violacea* (KOCH), *Longitarsus ferrugineus* FOUDR., *L. jacobaeae* (WATERH.), *L. nervosus* cerinthes (SCHR.), *L. membranaceus* (FOUDR.), *L. gracilis* KUTSCH., *L. longiseta* WEISE, *L. scutellaris* REY, *L. minusculus* (FOUDR.), *L. lateripunctatus personatus* WEISE, *L. fulgens* (FOUDR.), *L. quadriguttatus* (PONT.), *Bathophilus rubi* (PANZ.), *B. fallax* WEISE, *Dibolia foersteri* BACH, *D. cynoglossi* (KOCH), *D. occultans* (KOCH), *Chaetocnema major* JACQ., *Ch. procerula* (ROSENH.), *Ch. arenacea* (ALL.), *Ch. compressa* (LETZ.), *Ch. subcoerulea* (KUTSCH.), *Ch. aerea* (LETZN.), *Lythraea salicariae* (PAYK.), *Psylliodes isatidis* HEIK., *P. cupreata* (DUFT.), *P. hyoscyami* (L.), *Semicnema reitteri* WEISE.

A szerző címe (Author's address):

ROZNER István
H-1116 Budapest
Tétényi út 129.